

Кључна питања за анализу постојећег стања и правилно дефинисање промене која се предлаже

1) Који показатељи се прате у области, који су разлози због којих се ови показатељи прате и које су њихове вредности?

2) Да ли се у предметној области спроводи или се спроводио документ јавне политике или пропис? Представити резултате спровођења тог документа јавне политике или прописа и образложити због чега добијени резултати нису у складу са планираним вредностима.

Праћење дуалног образовања у Републици Србији врши се преко следећих индикатора: број ученика уписаних на образовне профиле који се реализују по дуалном моделу наставе, број школа укључених у дуално образовање, број образовних профила који се реализују у дуалном образовању, број послодаваца укључених у дуално образовање.

1. Број ученика

Генерација	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024
Број уписаних ученика у први разред	2553	2447	2327	2352	3780 Места у Конкурсу

2. Кумулативан број школа које учествује у дуалном образовању је 167, а по годинама:

Генерација	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023
Број школа	104	120	150	167

3. Број образовних профила који се реализују у дуалном образовању

Генерација	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024
Број образовних профила	37	47	56	65	72

4. Кумулативни број послодаваца укључених у дуално образовање је 850

Генерација	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023
Број послодаваца	800	880	700	850

5. Број издатих лиценци за инструктора је 2428.

Акционим планом за спровођење Стратегије развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године, предвиђено је праћење следећих индикатора у дуалном образовању:

- Број нових и унапређених планова и програма наставе и учења у средњем стручном и дуалном образовању и васпитању

- Успостављен систем праћења и вредновања Националног модела дуалног образовања
- Број школа у којима је остварено праћење и вредновање Националног модела дуалног образовања.

Индикатор који се односи на унапређене планове и програме наставе и учења у средњем стручном и дуалном образовању је заједничку за цело стручно образовање без обзира на модел наставе (класичан или дуалан) због чега податак о броју дуалних образовних профила (планова и програма наставе и учења) нису упоредиви са циљаним вредностима у Акционом плану.

Индикатори који се односе на вредновање квалитета моћи ће да се прате након усвајања Нацрта закона, који је поред осталог, уводи правни основ да се пропишу посебни стандарди квалитета за дуално образовање у оквиру подзаконских аката којима се уређују стандарди квалитета рада установа и вредновање квалитета рада установа. Тек након доношења подзаконских аката може се сматрати да је успостављен систем праћења Националног модела дуалног образовања и стећи ће се услови за праћење остварености индикатора из Акционог плана.

У досадашњој примени Закона о дуалном образовању није било евидентираних примера повреда ученика на учењу кроз рад, као ни одустајања (раскида уговора о дуалном образовању) послодаваца.

- 4) Да ли су уочени проблеми у области и на кога се они односе? Представити узроке и последице проблема.
- 5) Која промена се предлаже?
- 6) Да ли је промена заиста неопходна и у ком обиму?

Досадашња примена Закона о дуалном образовању, показала је да постоји простор за унапређење постојећих решења, као и за увођење нових које треба да допринесу повећању квалитета дуалног образовања. Најважније новине представљају: повећање броја часова учења кроз рад у односу на укупан број часова стручних предмета, могућност формирања мешовитих одељења, акредитација послодаваца за учење кроз рад кроз тренинг алијансу, увођење програма учења кроз рад, увођење могућности да наставник практичне наставе и наставник стручних предмета може да обавља послове инструктора без похађања обуке и полагања испита.

- Повећање броја часова учења кроз рад у односу на укупан број часова стручних предмета

Важећим законским решењем однос броја часова учења кроз рад у односу на укупан број часова стручних предмета постављен је исувише флексибилном, у распону од 20 до 80%. Досадашња реализација образовних профила у дуалном образовању показала је да није могуће остварити горњу границу броја часова учења кроз рад, али и да је премали број часова учења кроз рад има негативне ефекте на квалитет компетенција које ученици стичу али и на однос уложеног и добијеног од стране послодаваца. Повећањем броја часова учења

кроз рад и дужим боравком код послодавца, у мери коју је могуће спровести без угрожавања часова теоријске наставе стручних предмета, стећи ће се услови да ученици поред компетенција предвиђених стандардом квалификације стекну и вештине типичне за радно окружење, које се не стичу у класичном моделу образовања. Такође, дужим боравком ученика на учењу кроз рад расте и њихов допринос пословном резултату послодавца и оправдавају се трошкови које послодавац има у реализацији дуалног образовања. Мера броја часова учења кроз рад у односу на укупан број часова стручних предмета која је одређена Нацртом закона, од најмање 60% за трогодишње образовне профиле и најмање 40% за четворогодишње образовне профиле, одређена је имајући у виду број часова вежби и других облика практичне наставе. Наиме, у већини образовних профила који се реализују у дуалном образовању збир часова учења кроз рад и часова других облика практичне наставе и вежби који су прописани планом и програмом наставе и учења је управо 60% за трогодишње и 40% за четворогодишње профиле, па се на тај начин не би угрозио теоријски део наставе, а ученици би проводили више времена на учењу кроз рад код послодавца.

С обзиром да је важећим решењем предвиђен распон од 20 до 80% часова учења кроз рад у односу на укупан број часова стручних предмета, потребан је прелазни период за доношење одговарајућих измена у плановима и програмима наставе и учења, због чега је примена овог члана померена за четири школске године. До пуне примене повећаног броја часова, прелазном одредбом омогућено је да се број часова учења кроз рад може повећати укључивањем часова практичних облика наставе, ако послодавац има могућности за реализацију.

– Могућност формирања мешовитих одељења

Нацртом закона омогућава се да, под одређеним условима, министар одобри формирање одељења спајањем два или више образовних профила који се реализују у дуалном образовању у истом трајању, као и од ученика уписаних по дуалном и по класичном моделу на исти образовни профил. Потреба за оваквим решење произлази из карактеристика наше привреде у којој доминирају мала и средња предузећа која нису у могућности да обезбеде довољан број места за учење кроз рад за цело одељење (најмање 15 ученика). Због тога се дешавало да се у одређеној школи не отвори одељење по дуалном моделу наставе иако постоје објективне потребе локалних послодавца. Због тога је предложено решење које већ постоји у пракси, према којем министар просвете, на основу стручног упутства о формирању одељења у средњим школама може да одобри формирање мешовитог одељења.

– Акредитација послодавца за учење кроз рад кроз тренинг алијансу

Нацрт закона уводи могућност да се послодавци удруже у Тренинг алијансу и да се заједно акредитују код Привредне коморе Србије за учење кроз рад. Ова могућност је веома значајна јер је велики број послодавца који су мала и средња предузећа није био заинтересован да уђе у дуално образовање јер појединачно нема услове за остваривање свих исхода учења предвиђених планом и програмом наставе и учења. Кроз тренинг алијансу са другим послодавцима који се баве сродним делатностима, послодавци могу да се укључе у учење кроз рад у складу са својим могућностима а са друге стране ученицима се осигурава да ће стећи све потребне исходе кроз учење кроз рад. Сама тренинг алијанса није правно

лице и није субјекат акредитације, већ сваки члан алијансе појединачно добија акредитацију. У упоредној пракси, у Швајцарској, тренинг алијансе су правна лица која запошљавају инструкторе и баве се организацијом учења кроз рад код послодаваца, међутим у овом тренутку такво решење би представљало непотребно оптерећење за домаће послодавце.

- Увођење програма учења кроз рад

Нацрт закона уводи обавезу израде програма реализације учења кроз рад, документа на основу којег се послодавац акредитује, а који садржи све релевантне описе о остваривању исхода учења плана и програма наставе и учења и о испуњености услова. Школа и послодавац заједнички израђују овај документ, а он ће служити и у самовредновању школе и спољашњем вредновању квалитета рада у дуалном образовању. Поред тога, уводи се посебна евиденција о учењу кроз рад коју ће заједнички водити инструктор и координатор учења кроз рад. Уместо исказивање интересовања послодавца, одмах се подноси захтев за акредитацију уз програм реализације учења кроз рад, што скраћује поступак акредитације

- увођење могућности да наставник практичне наставе и наставник стручних предмета може да обавља послове инструктора без похађања обуке

Могућност да наставник стручних предмета и практичне наставе може да буде и инструктор уведена је на захтев послодаваца у току рада Радне групе. Послодавци су истакли да им ангажовање инструктора представља одређене потешкоће, нарочито код малих и средњих предузећа која нису у могућност да увек одреде време свог искусног радника који би обављао послове инструктора, а да им ангажовање новог запосленог такође не представља одговарајуће решење јер такво лице мора да се обучава и за рад у компанији и за инструктора. Због тога су предложили да наставник практичне наставе и наставник стручних предмета, ако испуњавају услове за инструктора који су прописани законом могу да добију лиценцу за инструктора, али без не похађање обуке и без полагања испита за лиценцу за инструктора, Таквог наставника би ангажовала компанија у допунском рад уз претходну сагласност директора школе.

7) На које циљне групе ће утицати предложена промена? Утврдити и представити циљне групе на које ће промена имати непосредан односно посредан утицај.

11) Какво је искуство у остваривању оваквих промена у поређењу са искуством других држава, односно локалних самоуправа (ако је реч о јавној политици или акту локалне самоуправе)?

1. Утицај предложених измена и допуне Закона о дуалном образовању на послодавце:

Један од циљева измена и допуна, који је препознат и у програму рада Владе јесте повећање обухвата ученика у дуалног образовања и повећање броја компанија које учествују у дуалном образовању. Да би се овај циљ остварио препознат је простор за унапређење поступка акредитације послодаваца код Привредне коморе. Олакшање овог поступка постигнуто је кроз следећа решења:

– Израда програма реализације учења кроз рад у сарадњи послодавца и школе на основу којег се послодавац акредитује, а који садржи све релевантне описе о остваривању исхода учења плана и програма наставе и учења брзо учење кроз рад и испуњеност услова.

– Уместо исказивање интересовања послодавца, одмах се подноси захтев за акредитацију уз програм реализације учења кроз рад, што скраћује поступак акредитације

– Увођење могућности да се послодавци удруже у Тренинг Алијансу како би више послодавца који појединачно немају услове за остваривање свих исхода учења, могли да обухвате све исходе учења из плана и програма наставе и учења.

– Повећање броја часова учења кроз рад утицаће на повећање учинка ученика у раду и остваривању прихода послодавца и тако у одређеној мери компензовати материјалне трошкове које послодавац има око учења кроз рад (лична заштитна опрема, превоз, исхрана, време за обуку за коришћење опреме).

– Могућност да наставник практичне наставе и наставник стручних предмета могу да буду инструктори ће олакшати послодавцима да обезбеде стручно лице за инструктора ако немају могућности да за тај посао одреде другог запосленог или да запосле ново лице за које би била потребна дужа обука.

– Могућност образовања мешовитих одељења са ученицима са различитих образовних профила допринеће укључивању послодавца из реда малих и средњих предузећа која не могу да обезбеде велики број места за учење кроз рад.

2. Утицај предложених измена и допуне Закона о дуалном образовању на школе

– Израда програма реализације учења кроз рад треба да утиче на школе да активније приступе успостављању сарадње са послодавцима ради њиховог учешћа у дуалном образовању, а сам документ користиће се у сврху самовредновања и спољашњег вредновања квалитета рада установе.

– Закључивање предуговора о дуалном образовању са послодавцем пре акредитације даће довољно времена школи да се припреми за реализацију образовног профила по дуалном моделу наставе, и да благовремено искаже број расположивих места за конкурс за упис ученика у први разред средње школе, тако да не може да се деси да у конкурс убуде понуђено место у дуалном образовању за које није акредитован послодавац

– Могућност да ученик са дуалног образовања пређе на класичан облик наставе није нова и она постоји у важећем закону у случајевима када се са послодавцем раскине уговор о дуалном образовању и нема могућности да се нађе други послодавац па школа обезбеђује ученику да заврши средње образовање. Ова могућност ограничена је на договор са послодавцем са којим ученик има закључен уговор о учењу кроз рад и може се реализовати од тек од следеће школске године. Са друге стране омогућено је да школа повећа број ученика по дуалном моделу наставе ако послодавац има могућности за реализацију учења кроз рад за већи број ученика.

– Могућност образовања мешовитих одељења са ученицима са различитих образовних профила омогућиће да школа формира мешовито одељења од два дуална профила или истог профила са ученицима који наставу похађају по класичном моделу. Ово је нарочито важно у случајевима када због ограниченог капацитета послодавци не могу да обезбеде довољан број места за учење кроз рад за формирање одељења.

3. Утицај предложених измена и допуне Закона о дуалном образовању на ученике и родитеље

– Повећање броја часова учења кроз рад утицаће у већој мери на развој вештина код ученика које доноси боравак у реалном радном окружењу.

– Могућност да ученик пређе са дуалног на класичан модел наставе осигурава да ученици који се не сналазе најбоље на учењу кроз рад могу да наставе школовање по класичном моделу наставе уз договор са послодавцем. Са друге стране и ученици који нису започели школовање по дуалном моделу сада ће имати могућност да се укључе у дуално образовање уколико послодавац има одговарајуће капацитете,

4. Утицај предложених измена и допуне Закона о дуалном образовању на Министарство просвете

Надлежност Министарства у односу на дуално образовање се не мења предложеним изменама, осим што ће подзаконске акте које доноси министар припремати Канцеларија за дуално образовање и Национални оквир квалификација, што је и оправдано јер је Канцеларија преузела запослене, права и обавезе Сектора за дуално образовање у Министарству.

5. Утицај предложених измена и допуне Закона о дуалном образовању на Канцеларију за дуално образовање и Национални оквир квалификација

- Нацрт закона има значаја утицај на рад Канцеларије с обзиром да прописује њене надлежности у погледу дуалног образовања. Надлежности су прописане у складу са надлежностима из Уредбе о оснивању канцеларије – најважније: праћење стања у вези са применом прописа и других аката којима се уређује дуално образовање и унапређење, усклађеност, развоја и функционисања дуалног образовања; учествовање у припреми стратешких и планских докумената, нацрта закона, других прописа и општих аката којима се уређује дуално образовање и координацији активности на њиховом спровођењу; израду студијско-аналитичких докумената и припрему предлога за унапређивање уписне политике у средње и високо образовање, а посебно за дуално образовање; планирање, обезбеђивање, утрошак и контролу буџетских, донаторских и кредитних средстава у области дуалног образовања.

Разматрање опција које се примењују у упоредној пракси

Приликом прописивања процента који чине часови учења кроз рад у односу на укупан број часова стручних предмета разматран је пример Швајцарске, као државе за у којој је дуално образовање веома развијено и има дугу традицију. Швајцарски модел подразумева да учење кроз рад обухвата 60% укупног броја часова од свих предмета, дакле и опште образовних и стручних. Предност оваквог приступа је у кост-бенефит анализи према којој ученици на овај начин доносе одређену зараду или су послодавци бар на позитивној нули, због чега они имају интерес да континуирано примају већи број ученика на учење кроз рад.

Међутим, за овакав приступ није прихваћен јер захтева темељно испитивање о примењивости у моделу дуалног образовања у Србији и давање одговора на питања норме

наставника стручних предмета и наставника практичне наставе, процента часова теоријске наставе, утицаја на општеобразовне предмете али и на могућности и заинтересованости послодаваца на реализују учење кроз рад у том обиму. Такође овакав приступ захтевао би и измену Закона о средњем образовању и васпитању чијим је чланом 6 став 4. прописано да План и програм наставе и учења трогодишњег средњег стручног образовања садржи 30% општег и најмање 65% стручног образовања, а план и програм наставе и учења четворогодишњег стручног и уметничког образовања садржи 40% општег и најмање 55% стручног, односно уметничког образовања.

Кључна питања за утврђивање циљева

1) Због чега је неопходно постићи жељену промену на нивоу друштва? (одговором на ово питање дефинише се општи циљ).

2) Шта се предметном променом жели постићи? (одговором на ово питање дефинишу се посебни циљеви, чије постизање треба да доводе до остварења општег циља. У односу на посебне циљеве, формулишу се мере за њихово постизање).

3) Да ли су општи и посебни циљеви усклађени са важећим документима јавних политика и постојећим правним оквиром, а пре свега са приоритетним циљевима Владе?

4) На основу којих показатеља учинка ће бити могуће утврдити да ли је дошло до остваривања општих односно посебних циљева?

Циљ Нацрта закона је да се кроз унапређење система дуалног образовања створе услови за повећање броја ученика у дуалном образовању. За постизање овог циља, пре свега је потребно веће укључивање компанија у дуално образовање, због чега се низ предложених измена односи на олакшавање поступка акредитације послодаваца уз повећање квалитета дуалног образовања. Решење које треба да доведе до повећања броја ученика, али и компанија у дуалном образовању јесте и увођење тренинг центара као организационог облика унутар средњих стручних школа који треба да кроз опремање савременом опремом обезбеди услове за учење кроз рад у симулираном радном окружењу али и да постане центар целоживотног учења. Нацрт уводи правни основ за доношење акта Владе којим ће се предвидети услови за подршку дуалном образовању пре свега за дефицитарна занимања и у слабије развијеним подручјима кроз стипендирање ученика и субвенционисање послодаваца.

Наведени циљ Нацрта закона у складу је са Акционим планом за спровођење програма Владе од 2023-2026. године, којим је поред осталог, предвиђено повећање обухвата ученика и повећање броја компанија које учествују у дуалном образовању.

Почетне и очекиване вредности дефинисане Акционим планом за спровођење програма Владе

	Почетна вредност (2022)	2023	2024	2025	2026
процент ученика који су обухваћени дуалним образовањем	5,16%	9,5	10,9	12,0	13,2
Кумулативни број компанија које учествују у систему дуалног образовања	700	850	950	1050	1150
Кумулативни број успостављених регионалних тренинг центара	4	6	8	10	12

Решења која доноси Нацрт закона у поглед унапређење квалитета дуалног образовања у складу су са посебним циљем Стратегије развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године број 1.2 Унапређен систем за осигурање квалитета у доуниверзитетском образовању и васпитању, за који је предвиђен индикатор „Успостављен систем праћења и вредновања Националног модела дуалног образовања“ чије ће се праћење спровести кроз Меру 1.2.3. Развој, успостављање и примена оквира за праћење и вредновање нових програма наставе и учења, активност, за коју је постављен индикатор број школа у којима је остварено праћење и вредновање Националног модела дуалног образовања, за коју ће се спровести Активност 1.2.3.4. Развој и успостављање система за праћење и вредновање Националног модела дуалног образовања

Кључна питања за анализу финансијских ефеката

4) Колики су процењени трошкови увођења промена који проистичу из спровођења изабране опције (оснивање нових институција, реструктурирање постојећих институција и обука државних службеника) исказани у категоријама капиталних трошкова, текућих трошкова и зарада?

6) Какви ће бити ефекти спровођења изабране опције на расходе других институција?

Успостављање тренинг центара подразумеваће реконструкцију објеката школа као и опремање специјализованом дидактичком опремом. Средства у 2023. години биће обезбеђена преко кредита Европске инвестиционе банке (у даљем тексту: ЕИБ) у износу од

15.400.000 евра, а за 2024. годину 6.923.000 евра такође преко кредита ЕИБ. Средства за опремање регионалних тренинг центара у 2023. години биће обезбеђена преко кредита ЕИБ у износу од 12.900.000 евра, а за 2024. годину 595.700 евра такође преко кредита ЕИБ.

С обзиром да ће поред дуалног образовања тренинг центар остваривати и обуке на тржишту као јавно признати организатор активности образовања одраслих, школа ће по овом основу остваривати одређени приход. У погледу трошкова које ће у вези са тренинг центрима имати јединица локалне самоуправе (ЈЛС) ту се евентуално може говорити о повећаним материјалним трошковима услед коришћења опреме или додатног простора које за школе, у складу са чланом Закона о основама система образовања и васпитања сноси ЈЛС. Међутим, у овом тренутку такве трошкове није могуће проценити посебно због тога што ће планиране реконструкције објеката вршити и у циљу енергетске ефикасности.

Кључна питања за анализу економских ефеката

1) Које трошкове и користи (материјалне и нематеријалне) ће изабрана опција проузроковати привреди, појединој грани, односно одређеној категорији привредних субјеката?

2) Да ли изабрана опција утиче на конкурентност привредних субјеката на домаћем и иностраном тржишту (укључујући и ефекте на конкурентност цена) и на који начин?

б) Какве ће ефекте изабрана опција имати на квалитет и статус радне снаге (права, обавезе и одговорности), као и права, обавезе и одговорности послодавца?

Увођење програма за учење кроз рад као документа који представља једано од механизма осигурања квалитета у дуалном образовању не носи додатне трошкове за привреду, осим у погледу времена потребном за израду овог документа који послодавац израђује заједно са школом. У овом документу садржани су елементи који су до сада проверавани у поступку акредитације послодавца. Са друге стране овај документ ће олакшати акредитацију јер ће комисија на систематизован начин моћи да утврди да ли послодавац испуњава услове за учење кроз рад. Овај документ ће бити од великог значаја за квалитет рада школе јер ће се користити у поступку самовредновања и спољашњег вредновања квалитета.

Увођење тренинг алијансе неће имати додатне финансијске ефекте на послодавце, али ће са друге стране омогућити акредитацију послодавцима из реда малих и средњих предузећа која сама не би могла да обезбеде услове за учење кроз рад у довољној мери.

Измена обима учења кроз рад довешће до одређеног повећања износа који на име материјалних трошкова (нпр. заштитна опрема и сл.) и финансијске накнаде за учење кроз рад које послодавац има према ученику. За највећи број трогодишњих образовних профила проценат повећања броја часова учења кроз рад не прелази 10%, док би то за четворогодишње образовне профиле могло да буде и преко 10%. Међутим, од трошка који повећање броја часова учења кроз рад доноси треба одузети и приход који ће послодавци остварити од додатног ангажовања ученика на учењу кроз рад, нарочито у последњој години школовања када ученици имају највећу продуктивност.

Могућност ангажовања наставника као инструктора не представља додатан трошак већ се управо супротно послодавци ослобађају трошкова похађања обуке за инструктора и полагања испита за лиценцу инструктора. Одређене трошкове ипак послодавци могу имати у току обуке наставника кога ће ангажовати као инструктора за рад у својим погонима.

На нивоу система, предложене измене у Нацрту закона треба да доведу до подизања квалитета радне снаге, јер ученици који заврше дуалне образовне профиле имају и релевантно радно искуство, што значајно смањује послодавцима трошкове обуке нових радника.

Кључна питања за анализу ефеката на друштво

1) Колике трошкове и користи (материјалне и нематеријалне) ће изабрана опција проузроковати грађанима?

4) Да ли би и на који начин изабрана опција утицала на тржиште рада и запошљавање, као и на услове за рад (нпр. промене у стопама запослености, отпуштање технолошких вишкова, укинута или новоформирана радна места, постојећа права и обавезе радника, потребе за преквалификацијама или додатним обукама које намеће тржиште рада, родну равноправност, рањиве групе и облике њиховог запошљавања и слично)?

7) Да ли би се реализацијом изабраних опција позитивно утицало на промену социјалне ситуације у неком одређеном региону или округу и на који начин?

8) Да ли би се реализацијом изабране опције утицало на промене у финансирању, квалитету или доступности система социјалне заштите, здравственог система или система образовања, посебно у смислу једнаког приступа услугама и правима за осетљиве групе и на који начин?

Програма за учење кроз рад је документ који заједнички израђују послодавац и школа и који садржи: активности о које ће ученик реализовати на учењу кроз рад као и исходе учења из стандарда квалификације и делове плана и програма наставе и учења који се тим активностима реализују; обим учења кроз рад који ће се реализовати код послодавца; радна места или послове на којима ће се реализовати учење кроз рад, са списком опреме (машине, алате и др.) на којој ће ученици учити кроз рад; начин обезбеђивања реализације наставе на језику националне мањине, ако се учење кроз рад реализује на језику националне мањине; динамику остваривања и вредновања учења кроз рад; друге елементе који могу бити од значаја за реализацију плана и програма наставе и учења, а у вези су учењем кроз рад, као и специфичне условима у школи, односно код послодавца. Из угла ученика и њихових родитеља овај документ даје јасну слику на који начин ће ученик обављати учење кроз рад, на којим пословима, у каквом окружењу и које ће вештине и знања стећи. Поред тога што ће представљати основ за праћење квалитета рада, програм учења кроз рад с обзиром да га школа и послодавац праве пре објављивања конкурса за упис ученика у први разред средње школе, имаће и информативну улогу.

Уредба која ће се донети на основу допуне у члану 34. Закона, прописаће ближе услове за остваривање права на финансијску подршку дуалном образовању из буџета РС ради школовања ученика за дефицитарна занимања (стипендије), подршке школама и привреди у слабо развијеним јединицама локалне самоуправе, као и ради развоја дуалног образовања.

Намера је да се стипендије додељују свим ученицима који упишу дуалне образовне профиле за дефицитарна занимања која ће се одређивати за сваку школску годину. За разлику од ученичке стипендије које се додељује у складу са Законом о ученичком и студентском стандарду, овде нема рангирања на основу успеха, економско-социјалном статусу и припадности осетљивој друштвеној групи. Поддршка ученицима ће се реализовати кроз конкурс који расписује и спроводи Канцеларија. У складу са расположивим средствима, постоји могућност да се послодавцима који се пријаве на конкурс рефундира део накнаде за учење кроз рад са доприносима.

Допунама одредби о институционалном партнерству обухваћене су све надлежне институције које имају надлежности у вези са дуалним образовањем како би се обезбедило заједничко деловање у циљу унапређења квалитета дуалног образовања. Од доношења Закона, успостављене су две нове: Агенција за квалификације и Канцеларија за дуално образовање и Национални оквир квалификација те је било важно обухватити ове институције, али и савете о области образовања и друга тела које Влада оснива.

Прелазак ученика са дуалног на класичан модел наставе, према важећем решењу могућ је само у случајевима раскида уговора о учењу кроз рад и немогућности да се обезбеди други послодавац. Овакво решење није довољно флексибилно за случајеве када ученику или послодавцу више не одговара да похађа дуални модел. Нацрт закона нуди овакву могућност уз ограничења да то мора бити учињено уз сагласност са послодавцем са којим ученик има закључен уговор о учењу кроз рад и да то мора бити од следеће школске године како се не би нарушила организација наставе у школи.

Могућност преласка ученика са класичног модела на дуални модел уведена је како би се омогућило да послодавац којим има услова прими већи број ученика на учење кроз рад од броја који је првобитно договорен са школом. На овај начин послодавац може одмах да укључи ученике у учење кроз рад и не мора да чека следећу генерацију ученика, а са друге стране се омогућава да већи број ученика стекне знања и вештине у реалном радном окружењу.

Кључна питања за анализу управљачких ефеката

1) Да ли се изабраном опцијом уводе организационе, управљачке или институционалне промене и које су то промене?

2) Да ли постојећа јавна управа има капацитет за спровођење изабране опције (укључујући и квалитет и квантитет расположивих капацитета) и да ли је потребно предузети одређене мере за побољшање тих капацитета?

3) Да ли је за реализацију изабране опције било потребно извршити реструктурирање постојећег државног органа, односно другог субјекта јавног сектора (нпр. проширење, укидање, промене функција/хијерархије, унапређење техничких и људских капацитета и сл.) и у којем временском периоду је то потребно спровести?

7) Које додатне мере треба спровести и колико времена ће бити потребно да се спроведе изабрана опција и обезбеди њена касније доследно спровођење, односно њена одрживост?

Концепт тренинг центара као организациони део школа постоје у упоредној пракси (нпр. МИЦ у Словенији) и имају за циљ да подигну квалитет наставе у стручном образовању али и да обезбеде услове за квалитетне неформалне обуке за тржиште рада и на тај начин повежу локалне послодавце са школом. Такав концепт, осим у унапређењу наставе, дао је резултате како у повезивању послодаваца са школом кроз обуке и стручно усавршавање запослених у компанијама тако и у смислу коришћења капацитета тренинг центра у сврху развоја производа компанија. Ове активности у многоме су допринеле економској одрживости концепта тренинг центара.

Нацртом закона предвиђено је да Влада донесе уредбу којом би ближе уредила критеријуме за доношење одлуке о стицању тренинг центра, након чега ће донети и одлуку о томе које школе су стекле статус тренинг центра. За финансирање тренинг центара Влада Републике Србије обезбедила кредит од ЕИБ-а и из тих средстава ће се финансирати изградња, реконструкција и опремање будућих регионалних тренинг-центара у Суботици, Власотинцу, Пожеги, Кули, Панчеву, Врњачкој Бањи, Зајечару и Новом Саду.

Оснивањем Канцеларија за дуално образовање и Национални оквир квалификација Влада је показала чврсто опредељење за даљи развој и промоцију у овим областима образовања као и за координацију активности са свим надлежним и повезаним државним органима. У организационом смислу, Канцеларија је преузела права, обавезе и запослене из бившег Сектора за дуално образовање Министарства просвете. Канцеларија, међутим, располаже са вишеструко већим капацитетима од Сектора за дуално образовање, са посебним унутрашњим организационим јединицама за дуално образовање и Национални оквир квалификација, са систематизованих 25 радних места за 33 државна службеника. С обзиром да су средства за рад Канцеларије планирана од Закона у буџету за 2023. годину, попуњавање радних места реализоваће се у току 2023. и 2024. године. Поред запошљавања, Канцеларија ће имати и консултантску подршку обезбеђену кроз пројекте који се реализују у сарадњи са Швајцарском (СДЦ) и Немачком (ГИЗ) Владом. Оваква структура Канцеларије постављена је како би се дуално образовање и Национални оквир квалификација пратили и спроводиле аналитичке активности, како би се давале препоруке за унапређивање ових система и њихово повезивање са комплементарним системима из области рада и запошљавања, али и повезивање са свим релевантним стејкхолдерима из јавног и приватног сектора.

Нацрт закона доноси измене када су управљачки ефекти који се односе на ПКС у питању. Чланом 7. Закона о дуалном образовању прописано је да се послодавац пријављује ПКС подношењем изјаве о спремности да се укључи у дуално образовање најкасније до 30. новембра календарске године која претходи школској години у којој почиње реализација образовног профила. Та изјава поред осталих елемената садржи предлог школе која ће реализовати образовни профил по дуалном моделу, а ПКС има крајњи рок 14. фебруар да Министарству достави план за укључивање послодаваца у дуално образовање. Али исти датум, 30. новембар календарске године која претходи школској години у којој почиње реализација образовног профила јесте и рок за подношење захтева за проверу испуњености услова за учење кроз рад (акредитација).

Најважнију разлика коју доноси Нацрт закона представља практично обједињавање поступка давања изјаве о спремности за укључивање послодаваца у учење кроз рад и поступка акредитације послодаваца за учење кроз рад. Новим решењем послодавац подноси само захтев за акредитацију који подразумева израђен програм учења кроз рад и закључен предуговор са школом, На овај начин избегава се ситуација да ПКС не стигне да акредитује послодаваца до истека рока за достављање Плана укључивања послодаваца у дуално образовање па може да се деси или да послодавац не уђе у Конкурс за упис ученика у први разред средње школе или да уђе у конкурс а да није са школом закључио уговор о дуалном образовању чиме се може довести у питање и реализација образовног профила у дуалном образовању.

Новим решењем обезбеђује се довољно времена за акредитацију послодаваца тако да у предлог плана за укључивање послодаваца, самим тим и Конкурс за упис ученика у први разред средње школе садржи искључиво послодавце који су акредитовани и који имају закључен предуговор о дуалном образовању са школом.

Убрзо након усвајања закона, а најкасније до октобра 2023. године Влада ће донети уредбу о условима за остваривање права на финансијску подршку дуалном образовању из буџета РС ради школовања ученика за дефицитарна занимања (стипендије), подршке школама и привреди у слабо развијеним јединицама локалне самоуправе, као и ради развоја дуалног образовања.